

HEMELWATERPLAN BOORTMEERBEEK

Verslag visievergadering 19/09/2018 versie 3

Aanwezigen:			
Gemeente			
Boortmeerbeek			
Dirk Van Den Bosch	Dienst grondge- biedzaken	0475 86 27 28	dirk.vandenbosch@ boortmeerbeek.be
Aquafin			
Laurens De Schutter		0476 28 70 72	laurens.deschutter@aquafin.be
Catherine De Raedt		0485 55 97 55	catherine.deraedt@aquafin.be
Talboom			
Peter Van Den Borre			Peter.VanDenBorre@talboom.be
De Vlaamse Waterweg			
Luc Ureel		0485 55 94 46	luc.ureel@vlaamsewaterweg.be
Infrax			
Carlo Bollen			carlo.bollen@infrax.be
Ivo Verlaeckt		0497 52 41 29	ivo.verlaeckt@infrax.be
Steven Ferson		0472 56 41 94	steven.ferson@infrax.be
Evert Baetens		016 62 99 18	evert.baetens@infrax.be
Verontschuldigd:			
Gemeente			
Boortmeerbeek			
Annick DeKeyser	Schepen Openbare Werken	0479 47 04 71	annickdekeyser@hotmail.com
De Vlaamse Waterweg			
Cathérine Hoebeek		015 55 98 76	Catherine.Hoebeek@vlaamse- waterweg.be
Provincie			
Vlaams-Brabant			
Lise Graulus	Dienst waterlopen	0471 07 89 35	lise.graulus@vlaamsbrabant.be
AWV			
Stefan Dirckx		016 44 18 60	stefan.dirckx@ mow.vlaanderen.be
Gemeente Kampenhout			
Stefan Imbrechts	Schepen	0498 92 27 75	stefan.imbrechts@ kampenhout.vera.be
Jan Blockmans	Dienst grondge- biedzaken	0473 91 00 48	jan.blockmans@ kampenhout.vera.be
Afwezig:			
Provincie			
Vlaams-Brabant			
Dieter Brems	Coördinator HWP- Vlaams-Brabant		Dieter.brems@vlaamsbrabant.be

Verslag: Evert Baetens

1. Stand van zaken inventarisatiefase

Als projectleider van de opmaak van een hemelwaterplan voor de gemeente Boortmeerbeek heeft Evert Baetens zo veel mogelijk aangereikte informatie en knelpunten samengebracht in een overzichtskaart. Deze wordt onder andere gebruikt in de vergadering als ondersteuning voor de bespreking van het knelpunt Lievekensbossen.

Primaire partners die nog meetgegevens, modelleringen, projecten, knelpunten, ... beschikbaar hebben welke nog nuttig kunnen zijn voor de opmaak van het hemelwaterplan voor Boortmeerbeek mogen dit doorsturen naar evert.baetens@infrax.be.

2. Knelpunt Lievekensbossen

Probleem:

In de wijk Lievekensbossen wordt er wateroverlast gerapporteerd bij buien die om de 2 à 5 jaar voorkomen (T2-T5 buien). In nood wordt er dan door de gemeente water naar het kanaal overgepompt t.h.v. de Aarschotsebaan nr.4 voor een paar dagen (half januari 2016: drie dagen). Het hele jaar door worden er abnormaal hoge waterpeilen opgemerkt, zeker in de winter en zelfs bij droog weer. Dit wijst in de richting van hoge grondwaterstanden en/of een gebrekkige natuurlijke afwatering. Dit in combinatie met een vlakke omgeving maakt dat het water moeilijk kan infiltreren en gebufferd kan worden. Voor de natuurlijke afwatering wordt de duiker onder het kanaal van de Weesbeek aangehaald als een kwetsbaar punt.

In het algemeen blijkt infiltratie in deze omgeving niet altijd vanzelfsprekend te zijn door de gelaagdheid van de bodem, een aantal uitgevoerde projecten beschikken uiteindelijk niet over de infiltratiecapaciteit die werd opgemeten. Daarnaast zijn er ook nog enkele woonuitbreidingsgebieden in de wijk Lievekensbossen, meer specifiek op locaties in effectief overstromingsgevoelig gebied. Deze kunnen potentieel zorgen voor meer wateroverlast in de omgeving. De laatste jaren wordt er ook steeds meer maïs geteeld in de omgeving, wat wordt aangehaald als een indicator voor een natte bodem.

Stand van zaken:

De provincie, meer bepaald de dienst waterlopen, liet weten dat er in de winter van 2018-2019 een herprofilering van een deel van de Leigracht staat ingepland. Het is niet duidelijk of de door de gemeente vermelde bult daarmee wordt verwijderd. Daarnaast zou blijken uit een recente opmeting dat de duiker van de Aarschotsebaan nogal laag is gepositioneerd ten opzichte van die onder de Langestraat waardoor het water moeilijk zou weg geraken. Volgens de gemeente is dit gedaan om wateroverlast in de omgeving te beperken.

Bij Aquafin gaat Laurens De Schutter het project 23.255 "Aansluiting Lievekensbossen" (nl. model 98HZ05) opvolgen. Het studie bureau Talboom heeft deze modellering toegewezen gekregen. Het huidige studiegebied voor de RWA omvat enkel de directe omgeving van de Blokstraat, Anjerweg, Mimosalaan en Salvialaan. Daarin worden er twee buffers voorzien in de Blokstraat en Salvialaan en gedimensioneerd volgens de algemene buffervoorwaarden. Er wordt in de vergadering aangehaald dat door de permanent hoge waterstanden in de omliggende waterlopen en het rioolstelsel deze buffers niet optimaal benut zouden kunnen worden bij piekbuien, aangezien het tijdig leeglopen niet vanzelfsprekend zal zijn. De timing van deze studie is voor de oplevering van een model geplande toestand mei/juni 2019.

Infracx stelt voor om volgens bestaande overeenkomsten mee te participeren in deze Hydronaut en het RWA-studiegebied uit te breiden tot geheel de zuidelijke zone van Boortmeerbeek (minimaal het voorgestelde DWA-studiegebied), waarin ook de interactie met de Bergbeek/Zwarte Beek te Zemst-Hofstade onderzocht dient te worden. Op deze manier kunnen de oorzaken van de wateroverlast in Lievekensbossen bekeken worden en integrale duurzame oplossingen voor het hemelwater voorgesteld worden door de volledige hemelwaterafvoer te bekijken.

De provincie laat na de vergadering weten dat het zich kan vinden in deze denkpiste en geeft aan dat er ruimte is op de Bergbeek 2.078/II om het water te bufferen binnen de gemeentegrenzen, meer bepaald in het Steentjesbos en Schiplakenbos stroomopwaarts van het domein van Hofstade. Er wordt door de provincie ook nog de kanttekening gemaakt dat er een verschil is tussen een buffer (een gesloten impermeabel vat) en een infiltratievoorziening (een permeabel vat waar er invloed mogelijk is door grondwater). Bij hoge waterstanden in de waterlopen is het belangrijk na te gaan of deze afkomstig zijn door de hoge grondwatertafel of gebrekkige afwatering. Enkel dit laatste is vrij éénduidig aan te pakken en dit wil de provincie dan ook samen met het studie bureau eens bekijken.

Mogelijke oplossingen:

Vooraleer de mogelijkheden van buffering en infiltratie kunnen worden bekeken dient er te worden gezocht naar een mogelijkheid om de hoge waterpeilen te doen dalen zodat buffering en infiltratie zinvol en nuttig worden. Mogelijke scenarios om de natuurlijke afwatering te herstellen worden hieronder beschreven.

A. Herstel van de natuurlijke afwatering

- Via Leigracht naar Weesbeek:

Alleen rekenen op deze mogelijkheid lijkt geen goed idee omwille van de bestaande wateroverlast afwaarts in Boortmeerbeek ten noorden van het kanaal. Daarnaast is het eigenaarschap van de duiker van de Weesbeek onder het kanaal onduidelijk. Tot nu zou de duiker nog steeds twee keer per jaar geruimd worden door mensen van het VMM (volgens de gemeente), aangezien tot een aantal jaren geleden de Weesbeek nog een waterloop was van categorie 1 en zij beheerder waren. Nu is dit echter een waterloop van categorie 2 en is de provincie beheerder van dit gedeelte van de Weesbeek. De provincie liet voor de vergadering het volgende weten: "De machtigingshouder van het kunstwerk, in dit geval de sifon, is verantwoordelijk voor het onderhoud van het kunstwerk. Indien nodig moet hij aan het kunstwerk op zijn kosten de nodige herstellingswerken uitvoeren of laten uitvoeren. Het klopt wel dat ter hoogte van de doorkruising van het kanaal Leuven Dijle met de Hanswijkbeek 2.002/A.204 de provincie Antwerpen de herstelling van de sifon voor een deel mee heeft gefinancierd." De Vlaamse Waterweg, beheerder van het kanaal, geeft in de vergadering aan dat zij niet de beheerder zijn van de duiker. Er dient te worden nagegaan wie tot nu toe precies het beheer van de duiker doet en of dat in de toekomst nog zal worden verder gezet.

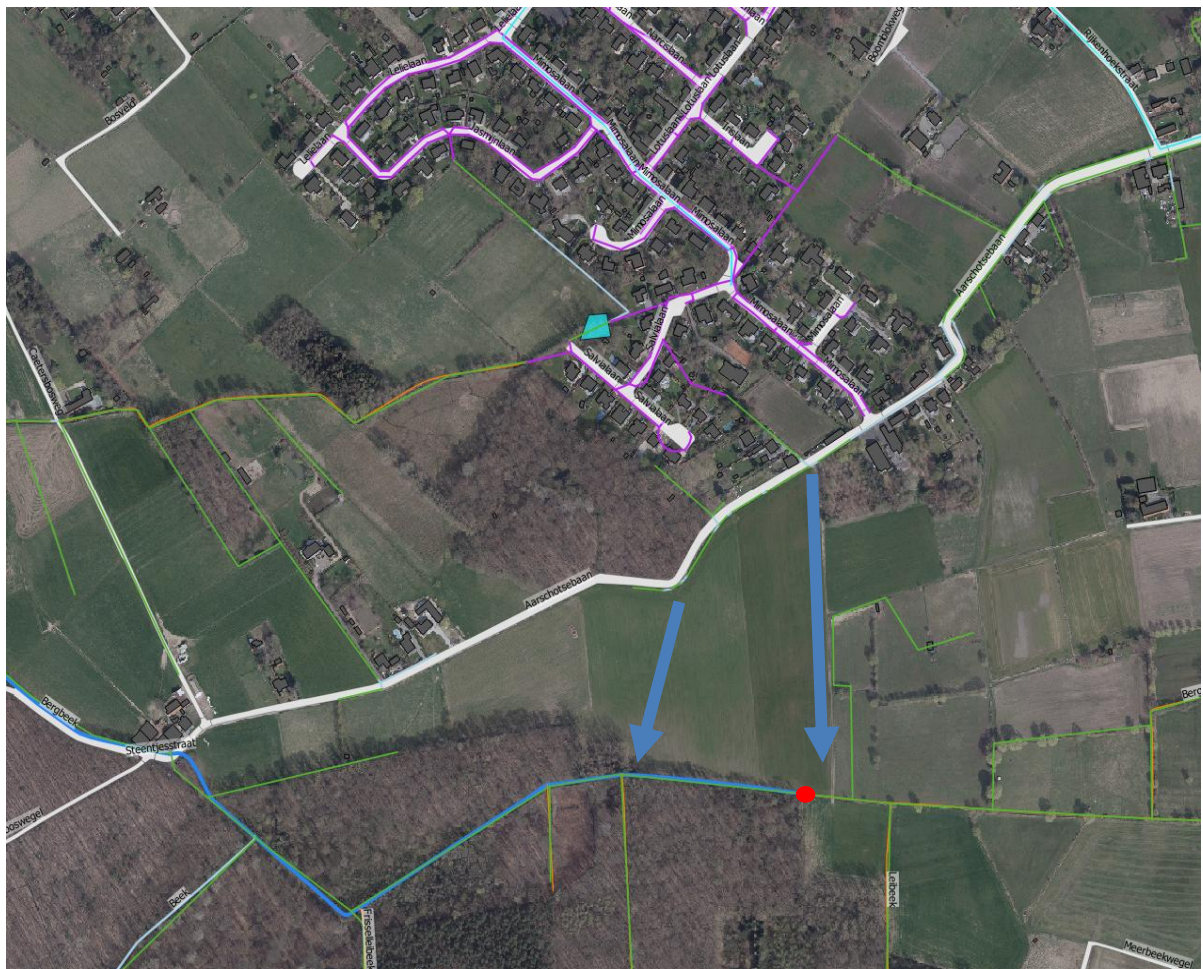
Na de vergadering liet de dienst waterlopen van de provincie Vlaams-Brabant weten dat de Vlaamse Waterweg eigenaar is van het kunstwerk, nl. de duiker onder het kanaal. Het eigenaarschap van de duiker van de Weesbeek 2.009/II onder het kanaal is dus wel duidelijk voor de provincie Vlaams-Brabant. Bij de overdracht van de 1^e categorie VMM naar 2^e categorie provincie Vlaams-Brabant is er aangegeven door de VMM dat deze duiker niet geruimd werd, omwille van het type kunstwerk en zijn bijhorende risico's bij het ruimen van dit kunstwerk. De provincie geeft aan dat zij als dienst waterlopen ook geen expertise in huis hebben om zo'n type kunstwerk te ruimen, en dat ze aannemen dat de Vlaamse Waterweg wel meerdere dergelijke kunstwerken onder zijn beheer heeft en dus wel expertise heeft om een ruiming uit te voeren. Om de goede werking van de duiker te maximaliseren voert de provincie Vlaams-Brabant (en

dus niet de VMM) nu reeds de nodige ruimsingswerken onmiddellijk voor en achter de duiker uit om de in- en uitstroom openingen te vrijwaren van opstoppingen en te voorkomen dat er vreemd materiaal in deze duiker terecht komt en om de vorming van sliblichamen in de buurt van de duiker te verhinderen.

- Verbinding van wijk Lievekensbossen naar Bergbeek/Zwarte Beek op grens met Kampenhout:

Deze waterloop zou een oplossing kunnen bieden voor Boortmeerbeek en Kampenhout. Vroeger zou deze waterloop al vanaf de Langestraat ingeschreven zijn als waterloop van categorie 3 of hoger (nu maar vanaf het rode punt op onderstaand overzichtskaartje). Een herprofilering en regelmatig ruimen van het volledige tracé tot aan de Lievekensbossen, kan de natuurlijke afwatering opnieuw herstellen. Indien dit niet mogelijk blijkt te zijn langs een niet-gecategoriseerde beek, welke vertrekt aan de Salviaalaan en uitkomt in de Bergbeek/Zwarte Beek tussen de Steentjesstraat en de Kasteelstraat, dient er dan ook te worden nagegaan of een extra verbinding vanaf de Aarschotsebaan naar deze waterloop mogelijk is volgens het hoogtemodel (zie blauwe pijlen als voorbeelden).

Kampenhout gaat in de recente toekomst ook beginnen aan de opmaak van een hemelwaterplan. Deze piste zou hier dan ook in kunnen opgenomen worden.

Daarnaast dient de afvoercapaciteit van de Bergbeek/Zwarte Beek ook stroomafwaarts te worden bekeken. De gemeente geeft aan dat dat er op enkele locaties, meer specifiek tussen de Kasteeldreef en de Burggraaf G. Terlindenlaan, nog nauwelijks gesproken kan worden van een waterloop categorie 2, laat staan van een gracht. Met een grondige ruiming, wat volgens de gemeente al een aantal jaar geleden is,

zou hier eventueel een quick-win gerealiseerd kunnen worden. Onderhoud in de vorm van het verwijderen van takken en obstakels zou recenter wel gebeurd zijn.

Infrac en een studiebureau hebben na de vergadering beknopt nagegaan of het mogelijk is om via deze weg de natuurlijke afwatering van de Lievekensbossen te herstellen. Daaruit blijkt dat de inbuizing aan de Salvialaan op ongeveer 9.10 m TAW ligt. In deze droge periode staat het waterpeil in deze gracht nog steeds op ong. 9.50 m TAW. Afwaarts kruist deze gracht, voor dat ze uitmondt in de Begbeek/Zwarte Beek, de Caeterbosweg met een vloeipeil van 9.04 m TAW volgens de databank. Op de Bergbeek/Zwarte Beek ligt de drempel aan de Kasteeldreef op 7.84 m TAW en verder afwaarts ligt het vloeipeil van de doorsteek ter hoogte van de Burggraaf G. Terlindenlaan op 7.8 m TAW (6.8 m TAW volgens kort terreinbezoek Fluvius); hiertussen stond de waterloop volledig droog. Ter hoogte van de Trianonlaan leek de doorsteek visueel zeker niet hoger te liggen dan deze van de Burggraaf G. Terlindenlaan. Het lijkt bijgevolg zinvol om de afwatering tussen Lievekensbossen en de Burggraaf G. Terlindenlaan na te gaan en na te meten om te kijken of daar mits onderhoud snel iets te winnen is en met herprofileren structureel de natuurlijke afwatering hersteld kan worden. De provincie stelt na de vergadering voor om de situatie samen op het terrein te bekijken en na te gaan wat zij als beheerder van de Bergbeek 2.078/II kunnen doen. Zij willen dit ook met het studiebureau doen. Momenteel is de opmetingscel van de provincie overbevraagd wat de dataverzameling kan vertragen.

Er werd ook nog vermeld dat het Steentjesbos, ten zuiden van de Lievekensbossen en de Steentjesstraat, eigendom is van het OCMW van Mechelen en dat hier eventueel ruimte is voor water. Ook de provincie geeft na de vergadering aan dat er ruimte is op de Bergbeek 2.078/II om het water te bufferen binnen de gemeentegrenzen, meer bepaald in het Steentjesbos en Schiplakenbos stroomopwaarts van het domein van Hofstade.

Ten slotte kan aan het kruispunt van de Burggraaf G. Terlindenlaan met de Trianondreef de verbinding van het rioleringsnetwerk met de Bergbeek/Zwarte Beek worden bekeken of daar een betere afvoer kan worden gecreëerd. De gemeente geeft aan dat hier eventueel nog mogelijkheden zijn. Het Blossodomein heeft in die omgeving afwateringsprojecten gedaan, wat in het kader hier van eventueel ook een rol kan spelen.

B. Infiltratie en buffering

Indien het waterpeil verlaagd kan worden kan er gekeken worden naar buffering en infiltratie. Tot op heden zijn er geen grachten langs de straten in de wijk Lievekensbossen en ook met de bestaande nutsleidingen, ligging van kavels en het huidige waterpeil is dit niet vanzelfsprekend. Er is echter wel een relatief breed openbaar domein beschikbaar. Verder ontharden door het verminderen van de straatbreedte en het voorzien van ondiepe wadis/glooiingen wordt aangehaald als voorstel om zo veel mogelijk water ter plekke te laten infiltreren in de bermen en vervolgens vertraagd af te voeren. Afhankelijk van het te realiseren afwaartse waterpeil kan er eventueel ook gekozen worden voor IT (Infiltratie Transport) riolerings of diepere RWA-buizen.

De grasbermen dienen in elk geval behouden te blijven voor berminfiltratie, verdere ontharding dient nog verder onderzocht te worden. Het verder bebouwen van de woonuitbreidingsgebieden wordt afgeraden, en zeker als men niet voldoende kan aantonen dat men de wateroverlast in de omgeving niet verergerd.

C. Noodpomp

Oppompen van water naar het kanaal als structurele en systematische oplossing wordt niet toegelaten door de Vlaamse Waterweg, aangezien het waterpeil van het kanaal constant dient gehouden te worden en handmatig wordt gereguleerd door het versluizen van water. Tot nu toe blijft een pomp in uiterste

nood echter noodzakelijk om de wateroverlast zo veel mogelijk te beperken bij T2-T5 buien. De gemeente rapporteert dat het half januari 2016 de noodpomp ongeveer drie dagen heeft ingezet ter hoogte van de Aarschotsebaan nr. 4. Deze heeft een capaciteit van 60 m³/u, wat dan zorgt voor een stijging van 1 tot 2 cm van het waterpeil van het kanaal tussen de sluizen aan de Pontstraat en die in Mechelen-Noord.

Wanneer een herstelling van de natuurlijke afwatering van het gebied zorgt voor een verlaging van het waterpeil dient er eerst maximaal te worden ingezet op buffering en infiltratie. Indien dit echter op extreme momenten (bijvoorbeeld een bui die om de 5 jaar voorkomt of groter) niet voldoende blijkt wordt een noodpomp aangehaald als tijdelijke noodoplossing om wateroverlast te voorkomen/beperken. Een permanente noodpompconstructie, zoals langs de Zuid-Willemsvaart in Limburg, die strikt opgevolgd kan worden door De Vlaamse Wateroverweg is eventueel een andere mogelijkheid. Dit overgepompte water bij extreme neerslag is dan wellicht van mindere kwaliteit dan het water in de kanalen. De vervuiling die hier bij zou kunnen optreden dient dus vermeden te worden.

Vervolgtraject Lievekensbossen:

Infrac zet de nodige stappen voor de participatie in het lopende project van Aquafin en bezorgt Talboom de beschikbare informatie over de bestaande grachten in de omgeving. Voor de grachten is er enkel een visuele inventarisatie van 2008.

Talboom neemt de hierboven vermelde mogelijke oplossingen mee in hun modelleringsstudie en bestudeert de haalbaarheid er van aan de hand van opmetingen, infiltratieproeven en peilmetingen van het grondwater en oppervlaktewater (aan de Burggraaf G. Terlindenlaan zou er op de Bergbeek/Zwarte Beek al een peilmeter staan van de provincie). Ook het achterhalen van de oorzaken van de problemen kan veel informatie leveren. Daarnaast wordt Talboom ten volle uitgenodigd dit platform te gebruiken voor advies of samen te roepen voor een volgend overleg.

3. Andere knelpunten ten zuiden van het kanaal

- Goorbeek

Vroeger bevond er zich hier een duiker onder het kanaal, deze is echter verwoest tijdens WOI. Voor deze omgeving is een project gedefinieerd door Infrac, wat zich nu in de planningsfase bevindt. Het project voorziet een pompinstallatie om het water over de hydraulische top te verpompen naar het zuidwesten. Daarnaast heeft de gemeente de Goorbeek onlangs laten opmeten en ruimen. Er wordt geopperd om deze waterloop als gracht van algemeen belang aan te duiden en het eigenaarschap er van te verwerven zodat deze op een duurzame manier verder kan worden onderhouden.

- Omgeving H.Essers

In de omgeving van het bedrijf H.Essers, gelegen aan de grens met Kampenhout tussen de Leuvensesteenweg en het kanaal, wordt er wateroverlast gerapporteerd. De oorzaak dient te worden nagegaan, bijvoorbeeld de aanwezigheid van een lokale depressie of kwelwater van het kanaal worden vermeld als mogelijke oorzaken. In het algemeen worden er wel zo goed als geen problemen gemeld met kwelwater (het kanaal ligt in een ophoging), meestal staan de kwelgrachten leeg.

De provincie laat na de vergadering weten dat de Leigracht 2.107/II, gelegen langsheen H. Essers, bij veel water op korte tijd, omwille van de hoge verhardingsgraad in de omgeving, buiten zijn oevers kan treden ter hoogte van de haakse bocht aan het kanaal. Door de doorkruising van de oorspronkelijke loop van het water door het kanaal en de haakse bocht is de natuurlijke afwatering erg verstoord waardoor piekdebite-

ten ten gevolge van de hoge oppervlakkige afstroming slecht verwerkt kunnen worden. Het water verzamelt zich dan ter hoogte van deze haakse bocht, een depressie in het landschap. De provincie geeft aan dat hier geen snelle oplossing voor is. Zoals reeds eerder aangegeven is de waterbergingscapaciteit van de waterloop reeds maximaal aangesproken.

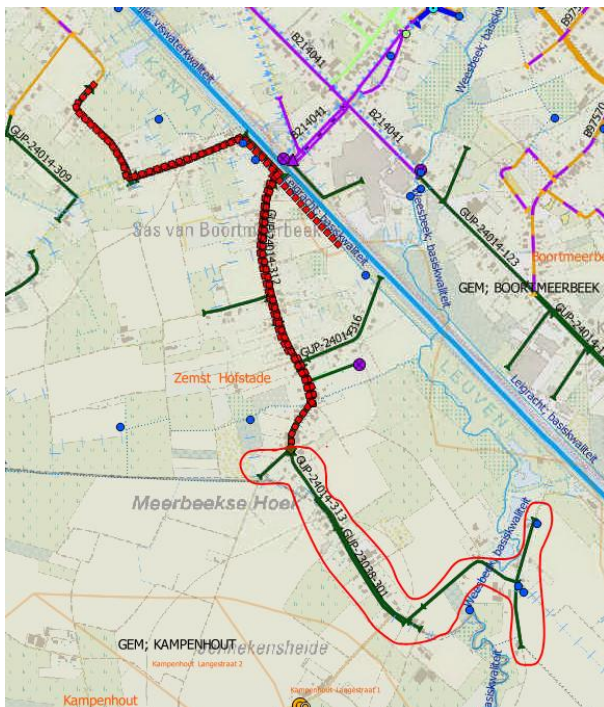
- Langedonckstraat

Dit knelpunt dient te worden bekeken samen met Kampenhout. Dit moet zeker ook mee opgenomen worden in de besprekingen van de opmaak van een hemelwaterplan van Kampenhout, net zoals het stroomopwaartse signaalgebied Langendonk.

De provincie laat na de vergadering weten dat dit signaalgebied ingekleurd is als mogelijk overstromingsgebied, maar werd onthaald als niet opportuun. Het onderhoud van de Weesbeek 2.009/II ter hoogte van het gebied Langedonk wordt nu reeds aangepast om op deze locatie meer waterberging toe te laten en zo bv. de duiker onder het kanaal te ontlasten. Zo worden blokken vegetatie behouden die het water langer ter plaatse houden en wordt een gedoogbeleid gevoerd voor de aanwezige beverfamilie die veel water buffert door hun dammen net over de gemeentegrens met Kampenhout.

- Langestraat

In de omgeving van de waterproblematiek aan de Langedonckstraat is er op de grens met Kampenhout nog een ontbrekende schakel in de vernieuwing van de riolering en dit stroomopwaarts van het project van Aquafin in de Langestraat. Meer specifiek gaat het over de realisatie van het GUP-24014-313 in het saneringsproject 23256 "Aansluiten Rijkenhoekstraat, Aarschotsebaan en Langestraat", zie onderstaande figuur. Dit GUP vraagt de medewerking van de gemeente Kampenhout, o.a. voor buffering. Aangezien ook de rijweg en de fietspaden daar aan het degraderen zijn bestaan hier opportuniteiten.

4. Vervolg

Voor de tweede vervolgvergadering zal een volgend deelgebied met bijhorende knelpunten besproken worden. Een exacte datum volgt nog.